

חק לישראל – פרשת אחרי מות יום א'

(ו) את פר החטאת אשר לו – האמור למעלה ולמדך כאן שמשלו הוא זא ולא משל זכור: וכפר בעדו ובעד ביתו – (יומא לו ת"כ) מחודה עליו עונותיו ועונות ביתו:

חליפותיו (יומא ל'). וחמש פעמים היה מחליף מעבודת פנים לעבודת חוץ ומחוץ לפנים ומשנה מזבגלי זהב לזבגלי כסף ומזבגלי כסף לזבגלי זהב ובכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הכיור:

נביא – יחזקאל כב' א'-ד'

(א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (א) וְהוּא פִתְגָם נְבוּאָה מִן קִדְּם יְיָ עַמִּי לְמִימְרֵי: (ב) וְאַתָּה בֶן אָדָם הִתְשַׁפֵּט הִתְשַׁפֵּט אֶת עֵיר הַדְּמִים וְהוֹדַעְתָּה אֶת כָּל תּוֹעֲבוֹתֶיהָ: (ב) וְאַתָּה בֶן אָדָם הַתּוֹכַח הַתּוֹכַח יֵת קִרְתָּא דְאַשְׁדִּי דִם זְכָאִי בְּגוּוּה וְחַוִּי לָהּ יֵת כָּל תּוֹעֲבוֹתָהּ: (ג) וְאַמְרַתְּ כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עֵיר שְׁפָכַת דָּם בְּתוֹכָהּ לָבוֹא עִתָּהּ וְעִשְׂתָּהּ גְּלוּלִים עָלֶיהָ לְטַמְאָהּ: (ג) וְחִימְרָ כְדָנָן אָמַר יְיָ אֱלֹהִים קִרְתָּא דְאַשְׁדִּי דִם זְכָאִי בְּגוּוּה מִטָּא עֵדָן תְּבַרְהָ וְדַפְלַחִין לְטַעוּתָא בְּגוּוּה בְּדִיל לְסַאבוּתָא: (ד) בְּדַמְוָה אֲשֶׁר שְׁפָכַת אֲשִׁמְתָּ וּבְגִלּוּלֶיהָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ טַמְאָת וְתִקְרִיבִי יְמִיךָ וְתָבוֹא עַד שְׁנוֹתֶיהָ עַל כֵּן נִתְּתִיךָ חֲרָפָה לְגוֹיִם וְקִלְסָהּ לְכָל הָאָרְצוֹת: (ה) בְּחֻבּוֹת דִם זְכָאִי דְאַשְׁדִּת חֲבַת וּבְפֻלְחָן טַעוּתְךָ דַּפְלַחַת אֶסְתַּאבַּת וְקִרְיַב יוֹם תְּבַרִּיךְ וּמִטָּא עֵדָן בִּישְׁתִּיךְ עַל כֵּן יִהְיֶה תִּיךְ חֲסוּדִין לְעַמְמִיָּא וְלַעֵיב לְכָל מְדִינַתָּא: (ו) הַקְּרָבוֹת וְהַרְחָקוֹת מִמֶּנָּה יִתְקַלְסוּ בְּךָ טַמְאָת הַשָּׁם רַבַּת הַמְּפֹאֶהוּמָה: (ו) דְקִרְיַבִּין וְדַרְחִיקִין מִנִּיךְ יִתְלַעְבוּן בֵּיךְ סוּאבַת שְׁמָא דְסִגְיַאִין אֶתְרַגְּוֹשְׁתָּהּ: (ז) הִנֵּה נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לְזָדְעוֹ הָיָו בְּךָ לְמַעַן שְׁפֹךְ דָּם: (ז) הָא דְרַבְרַבִּי יִשְׂרָאֵל גְּבַר לְתוֹקְפִיָּה הוּוּ בֵּיךְ בְּדִיל לְמַשְׁפַּךְ דִם זְכָאִי:

רש"י

(ז) עד שנותיך – גזירת ונושנתם (דברים 7) זגני' שאמר משה. וקלסה – זכה שהכל נדברים ביד פרלרי"ץ בלע"ז: (ה) יתקלסו בך – ומה היא הקלסות טמאת השם זו היא שטמאת את שמה שהיו נקראים עם קדוש בנים ליוצרים וגרמו עצמם להקראו' עם טמא שפחים (ישעיהו 1): (1) איש לזרעו – כל דאלים גבר:

(3) התשפוט את עיר הדמים – ירושלים. והודעתה – מפיק ה"א והודעתה אותה: (ג) עיר שופכת דם בתוכה לזכור עתה – הרי זה מקרא מסורס וזהו פיר' עיר שופכת דם בתוכה אמר ה' אלהים לזכור עתה. ועשתה גילולים – כמו ואשר עשתה גלולים וגו':

כתובים – משלי פרק כה' טז'-כ"א

(טז) דְּבַשׁ מִצָּאתָ אֲכַל דִּיךָ פֶּן תִּשְׁבַּעְנִי וְהִקְאֵתוֹ: (טז) דְּבַשׁ מִשְׁכַּחַת אֲכוּל סוּפְקַנְךָ דְּלֹא תִשְׁבַּע וְתִתִּיבִינִי: (יז) הַקֵּר רִגְלְךָ מִבֵּית רַעַךְ פֶּן יִשְׁבַּעַךָ וְשָׁנְאָךָ: (יז) כִּלְאֵי רִגְלְךָ מִן בֵּיתֶיךָ דַּרְחִמְךָ דְּלֹא נִסְבַּעְךָ וּמִסְנִיךָ:

חק לישראל – פרשת אחרי מות יום א'

- (יח) מִפִּיז וְחָרַב וְחָזַז שָׁנוֹן אִישׁ עֵנָה בְּרֵעֵהוּ עַד שָׁקֵר: (יח) אִיךְ פְּרִיעָא וְסִיפָא נְגִידָא שִׁנְיָא גְבֵרָא דְמִסְהֵד עַל חֲבֵרִיָּה סְהֵדוּתָא דְשָׁקֵרָא:
- (יט) שֵׁן רֵעָה וְרָגַל מוֹעֵדָת מִבְּטָח בּוֹגֵד בְּיוֹם צָרָה: (יט) אִיךְ שִׁינָא בִישְׁתָּא וְרָגְלָא מוֹעֵדָא הֵיכְנָא סְבֵרִיָּה דְבוּזוּזָא בְּיוֹמָא דְעֵקְתָּא:
- (כ) מִעֵדָה בְּגֵד בְּיוֹם קָרָה חֲמִיז עַל נִתְר וְיִשָּׁר בְּשָׂרִים עַל לֵב רָע: (כ) דְשָׁקֵל מִרְטוּטָא מִן חֲבֵרִיָּה בְּיוֹם דְקִרְתָּא הֵיךְ הוּא דְרַמְיָא חִילָא עַל נִתְרָא וּמִצְרָף לְלֵבָא כִּיבָא הֵיךְ סָטָא לְמִנָּא וְאִיךְ מִלְטִיתָא בְּקִיתָא הֵיכְנָא בְּרִיוּתָא מִחָדָא לְבִיָּה דְגְבֵרָא:
- (כא) אִם רָעֵב שִׁנְאָךְ הָאֲכִלְהוּ לָחֶם וְאִם צָמָא הִשְׁקֵהוּ מַיִם: (כא) אִיךְ כֶּפֶן סְנַאךְ אוֹכְלִיָּה לְחָמָא וְאִיךְ צַחֵי אֲשִׁקִּיָּה מִיָּא:

רש"י

- (טז) דְבַר מִלְּאֵת – וְגו':
- (יז) הוֹקֵר רֵגֶלךְ – כִּשְׁם שְׂאֵם מִלְּאֵת דְבַשׁ וְהוּא מִתּוֹק לְחֹכֵךְ אֶת' כְּרִיךְ שְׂאֵם תִּאֲכַל מִמֶּנּוּ פֶּן תִּשְׁבַּעְנָה וְהִקְרַחְתָּ כִּד הוֹקֵר רֵגֶלךְ מִבֵּית רַעַךְ אַע"פ שְׂאֵם מִקְרִבךְ מִנֵּעַ מִלְּבַח שֵׁם יוֹם יוֹם פֶּן יִשְׁבַּעְךָ וְיִשְׁנֹא אֶתְךָ, וְלִעֲנַן מִדְרָשׁוֹ אֵל תְּהִי רֵגֶל לְחִטּוֹא שׁוּגֵג וְלִהְבִּיא תְּמִיד חִטּוֹא' וְאֲשַׁמּוֹת לְבֵית ה' שְׁנִקְרָא רַע לְיִשְׂרָאֵל דְכַתִּי זֶה דוֹלֵי זֶה רַעִי:
- (יח) מִפִּיז וְחָרַב – שֵׁם כְּלֵי מִלְּחָמָא:
- (יט) שֵׁן רֵעָה – רַעִיָּה. מוֹעֵדָת – כְּמוֹ וְלֹא מִעַדוֹ קְרִסוּלִי (תְּהֵלִים יח). מִבְּטָח בּוֹגֵד – מִכּוֹז בּוֹ בְּיוֹם כְּרַחְתָּ כֶּשֶׁן לַעֲוֹהָ וּמוֹעֵדָת:
- (כ) מִעֵדָה בְּגֵד בְּיוֹם קָרָה – בְּגֵד עֵדִים בְּגֵד
- מוֹסֵר כְּלֵי שְׂהוּא רַחוּי לְהִסְרוֹ מִעֲלֵיו לְפִי שְׂהוּא בְּלוּי כְּלֵי מִלְּחָמָא וְיִסְר וְיַעֲדֵי, זֶה פִּתְרוֹנוֹ בְּגֵד בְּלוּי הֵרִי הוּא בְּיוֹם קָרָה כְּחוֹמֵץ עַל נִתְר. נִתְר – מִיֵּן אֲדַמָּה רַכָּה כְּגוֹן אֲדַמָּה שְׁלֵנוּ הִגְקֵרָא קְרִיד"א וְהִיוּ חוֹקֵקִים אֶתְהָא וְעוֹשִׂין כְּלֵים וְאִם יִפּוֹל בּוֹ חוֹמֵץ מִמִּסְמָסוֹ וְנִשְׁחַת. אִף שֶׁר בְּשִׂירִים עַל לֵב רַע – דוּמָה לְשִׁנְיָה וְמָה הוּא שֶׁר בְּשִׂירִים זֶה הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְחִלְמִיד רַעַע אֲשֶׁר אִין בְּלָבוֹ לְקִיּוּמָה:
- (כא) אִם רָעֵב שִׁנְאָךְ – כְּמִשְׁמַעוֹ, וְרַבּוּתֵינוּ פִּירְשׁוּהוּ עַל יֵצֵר הַרַע אִם רַעֵב הוּא וְאוֹמֵר לְךָ לְהִשְׁבִּיעוֹ בְּעִצְרֵנוּ מִשׁוֹךְ אֶת עֲלָמֵךְ לְבֵית הַמְדַרְשׁ וְהִאֲכִילְהוּ מִלְּחָמָה שֶׁל תּוֹרָה וְכֵן הִשְׁקֵהוּ מֵיִם מִיּוּמִיָּה שֶׁל תּוֹרָה:

משנה – כלאים פרק ה'

- (א) כָּרֶם שְׁחָרַב, אִם יֵשׁ בּוֹ לְלֶקֶט עֶשֶׂר גִּפְנִים לְבֵית סָאָה וְנִטְוֵעוֹת כְּהִלְכָתוֹ, הֵרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם דָּל. כָּרֶם (דָּל) שֶׁהוּא נִטְוֵעַ עַרְבוּבֵיָּא, אִם יֵשׁ בּוֹ לְכוּן שְׁתֵּים נֶגֶד שְׁלֹשׁ, הֵרִי זֶה כָּרֶם, וְאִם לָאוּ, אִינּוֹ כָּרֶם. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, הוּאִיל וְהוּא נִרְאָה כְּתִבְנִית הַכָּרְמִים, הֵרִי זֶה כָּרֶם:
- רַע"ב – (א) עֶשֶׂר גִּפְנִים לְבֵית סָאָה – שֵׁם בְּקִרְקַע שֶׁל בֵּית סָאָה עֶשֶׂר גִּפְנִים לֹא פָחוֹת מִכּוֹ: וְנִטְוֵעוֹת כְּהִלְכָתוֹ – דֵּהִינּוּ שְׂתִים כְּנֵגֵד שְׂתִים וְאֶחָת יוֹלָאָה זֵנֵב וְאִין־חֻקוֹת זוֹ מִזוֹ וְאִין זֶה קִרְחַת הַכְּרֶם לְאוֹתוֹ חֲרַב מִאֲמַלְעוֹ וְזֶה נִחְרַב מִכָּל לֵד: עַרְבוּבֵיָּא – שְׂאִין הַגִּפְנִים מִכוּוֹנִים כְּשׁוֹרָה: אִם יִכּוֹל לְכוּן – בְּכָל הַכְּרֶם
- שְׂתִים כְּנֵגֵד שְׁלֹשׁ, כְּגוֹן שִׁבְיָא חוּט וּמוֹתַח וּמוֹלָא הַגִּזַע מִכוּוֹן שְׂתִים כְּנֵגֵד שְׂתִים וְאֶחָד יוֹלָא זֵנֵב אַע"פ שְׁהֵנוֹף אִינוּ מִכוּוֹן הֵרִי זֶה כְּרֶם. אֲבָל אִם מוֹלָא הַנוֹף מִכוּוֹן וְהַגִּזַע אִינוּ מִכוּוֹן אִין זֶה כְּרֶם: כְּתִבְנִית כְּרֶמִים הֵרִי זֶה כְּרֶם – וְבַעֲי הַרְחָקָה ט"ו אַמּוֹת, וְאִין הַלְכָה כְּרִבֵי מֵאִיר:

חק לישראל – פרשת אחרי מות יום א'

(ב) כָּרַם שֶׁהוּא נְטוּעַ עַל פְּחוֹת פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, אֵינּוּ כָּרַם. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, (כָּרַם, ו) רֹאִין אֶת הָאֲמִצְעִיּוֹת כְּאֵלוֹ אֵינּוּ:

הֲרָאוּ לָהֶם. לְפִי שְׂדֵךְ צִנִּי אִדָּם לִטַע שׂוֹרֹת לְרֹפֹת הַרְבֵּה צִיחַד וְאוֹתָן שְׂרָאוּיִן לְהַתְקִיִּים וְלִהְעֲשׂוֹת כְּרַם יִשְׂאָרוֹ כְּרַם וְהַשְׂאֵר יֵהוּ לְעֵלִים הַלֵּכךְ אֵלּוֹ הָאֲמִצְעִיִּים הַנְטוּעִים בְּחוּךְ הַרְיוֹח הַרְאוּס לְהַיּוֹת בִּין שׂוֹרָה לְשׂוֹרָה רוֹאִים אוֹתָם כְּאֵילוֹ הֵם עֵלִים צַעֲלָמָא וְהַחִילוֹנִים מֵאֲטַרְפִּים לְהַיּוֹת כְּרַם:

רע"ב – (3) כרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות. שאין בין שורה לשורה ארבע אמות: אינו כרם – ומרחיק ששה טפחים וזרע את השאר, לכיון שאין יכול לחרוץ בשורות צניהם אין שם כרם עליו: וחכ"א כרם – לרואים את האמצעיים כאילו אינם ומאטרפין החילונים אם יש צניהם ריוח

(ג) חֲרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכָרַם עֵמֶק עֵשְׂרֵה וְרָחֵב אַרְבָּעָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֹמֵר, אִם הָיָה מְפֹלֵשׁ מִרֹאשׁ הַכָּרַם וְעַד סוּפוֹ, הָרִי זֶה נִרְאָה כְּבִין שְׁנֵי כָרָמִים זְוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ, וְאִם לֹא, הָרִי הוּא כֶּגֶת. וְהִגֵּת שֶׁבְּכָרַם עֵמֶקָה עֵשְׂרֵה וְרָחֵבָה אַרְבָּעָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, זְוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ. וְחֲכָמִים אֹסְרִים. שׁוֹמְרֵה שֶׁבְּכָרַם גְּבוּהָה עֵשְׂרֵה וְרָחֵבָה אַרְבָּעָה, זְוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ. וְאִם הָיָה שְׂעַר בּוֹתֵשׁ, אָסוּר:

לְשִׁמּוֹר הַכְּרַם וְרוֹאֵה לְמַרְחוֹק: זְוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ – וְזֶהָ לֹא פְּלִיגֵי רַבֵּן עַל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְפִי שְׁהִיא גְבוּהָה וְאִין אוֹיֵר הַכְּרַם מְקִיפָה אֲבָל בְּגַת שְׂאוֹיֵר הַכְּרַם מְקִיפָה אֲסִרֵי רַבֵּן וְכֵן הַלְכָה: וְאִם הִיא שְׂעַר כּוֹתֵשׁ – שְׁהַשְׂרִיגִים שֶׁל הַגַּפְנִים שֶׁהֵן קְרוּיִין שְׂעַר הִיוּ מִתְעַרְבִּים וּמִסְתַּצְכִּים לְמַעַלָּה ע"ג הַשׁוֹמְרָה זַע"ז כְּעֵלִי בְּמַכְתָּשׁ:

רע"ב – (ג) וזרעים בתוכו – לחשיב הפסק ורשות אחרת כיון לעמוק עשרה ורחב ארבעה ומפולש. אבל פחות מעשרה או מד' או אפילו עמוק עשרה ורחב ארבעה ואינו מפולש אלא שהכרם מקיפו משלש רוחות, אין זרעים בתוכו, שהרי היא כגת שנחלקו זה רבי אליעזר ורבנן לקמן, ורבי אליעזר בן יעקב סבר כרבנן לאסרי לזרוע בגת: שומרה שצכרם – תל גבוה שהשומר עומד עליו

(ד) גִּפְן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּגַת אוּ בְּנִקְעָה, נוֹתְנִין לָהּ עֲבוּדָתָהּ, וְזוֹרְעֵ אֶת הַמוֹתֵר. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת, לֹא יִבְיֵא זֶרַע לְשָׁם. וְהַבֵּית שֶׁבְּכָרַם, זְוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ:

דְּפָרְקִין לְלַעֵל לְנוֹתָן אַרְבַּע אַמּוֹת לְעִבּוּדָתָהּ הַכְּרַם. וְאִין הַלְכָה כַּר' יוֹסִי: וְהַבֵּית שְׁצַכְרָם – שְׁסַצִּיבוֹת הַבֵּית יֵשׁ גַּפְנִים: זְוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ – וְלֹא אֲמַרִּינן הוֹאִיל וְהַגַּפְנִים מְקִיפִים אוֹתוֹ מֵאַרְבַּע רֹחוֹתָיו אֵין הַמַּחִילוֹת מוֹעִילוֹת:

רע"ב – (7) נקע – צקעים שצצקות כעין גומות: נותנים לה עבודתה – ששה טפחים שזו היא עבודת גפן יחידית: וזרע את המותר – ולא אמרינן דמיחזי ככלאים כיון שהגפן והזרעים בתוך הגת או בתוך הנקע: אם אין שם ד"א אסור. כדין מחול הכרם

(ה) הַנְטוּעַ יֵרַק בְּכָרַם אוּ מְקַיִם, הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ גְּפָנִים. אֵימְתִי. (בְּזִמּוֹן) שֶׁהִיוּ נְטוּעוֹת עַל אַרְבַּע אַרְבָּעֵי, אוּ עַל חָמֵשׁ חָמֵשׁ. הָיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, אוּ עַל שִׁבְעַ שִׁבְעַ, הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ שֵׁשׁ עֵשְׂרֵה אֲמָה לְכָל רוֹחַ, עֵגְלוֹת וְלֹא מְרַבְּעוֹת:

הַנְטוּעַ יֵרַק צַכְרָם אוּ מְקַיִם – שְׂרוֹאָהוּ שְׂאֹמָח וּיְנִיחָהוּ: הָרִי זֶה מְקַדֵּשׁ וְכו' – כֻּלָּל

רע"ב – (ה) הנוטע ירק צכרם – פירוש משנה זו פירשתי למטה בסוף זה הקונטרס:

חק לישראל – פרשת אחרי מות יום א'

החיותות שהיה ביניהם וזין קלה האלכסון ד' אמות וניתוסף באלכסונו ד' אמות לכל רוח עד שיהיה בעגול אלכסון של ארבעים על ארבעים, לכיון שאנו רואין העגול של שלשים ושתים כאילו מלא ירק בכל מקום והד' אמות היתירות מגיע לעבודת הכרם הוא, ונמצאו הגפנים כולם שהם בצבע שורות על ז' שורות נכנסות בתוך העיגול חוץ מד' שבארבע הזויות, והנה עתה בתוך העיגול ארבעים וחמש גפנים, ויהיה אורתה כורת הראשונה אלל שבמקום ארבע הוא חמש, נמצא עתה מקדש ארבעים אמה בכל רוח. וזהו מה שהצריכו לתנא לומר הרי זה מקדש ארבעים וחמש גפנים כי מאחר שהשורש הקדום הוא שש עשרה אמה לכל רוח היה לו לקצר ולומר הרי זה מקדש שש עשרה אמה לכל רוח וכו', ובמה שכתבנו מתורץ, שאי אפשר לו לומר בעל ה' ה' מקדש ט"ז אמה לכל רוח כיון שהוא מקדש עשרים לכל רוח, ולפיכך אמר מקדש מ"ה גפנים, וזה אי אפשר אלל לאחר שנוסיף בעגולה כמו שבארנו. והטעם שלא אמר בזמן שהן נטועות על חמש חמש מקדש עשרים אמה לכל רוח מפני שעיקר הקידוש הוא שש עשרה אמה לכל רוח וד' אמות הוא תוספת הוכרח לקרב האלכסון לשורות מטעם שכתבנו. ואם תאמר כיון שכשהם ד' על ד' מקדש שש עשרה אמה בלבד למה הפרישו התנא מכלל שש עשרה אמה לכל רוח דבחלוקה דסיפא דנימא היו נטועות על ארבע ארבע או על שש שש וזירף אותו עם כשהן נטועות על חמש חמש. וי"ל דעל ארבע וחמש אורותיהן דומות זו לזו כי יפול בתוך העגול בכל אחת מהן שבע שורות על שבע חוץ מארבע זויות וגם כן הן שוין צמנין הגפנים. ויותר טוב הוא להודיענו מנין הגפנים שמקדש, אבל כשהן נטועות על שש שש או על שבע שבע אין מנין הגפנים שמקדש כשהיה על שש שש כפי מנינם כשהיה על שבע שבע כמו שנבאר ולפיכך לקח בהן עיקר שכולל הכל ואמר מקדש שש עשרה אמה: היו נטועות על שש וכו' – והפרשנו מן הכרם עגולה שאלכסונה שלשים

משנתנו הוא שלעולם מקדש ט"ז אמה לכל רוח עגולות. ואע"ג דתנן לעיל הזורע ארבע אמות של עבודת הכרם אינו מקדש אלל שתי שורות, היכא לזורע זין הגפנים מקדש ט"ז כשיעור כרם גדול דמלטרף עד ששה עשרה. אמנם איזה כרם שיהיה מרובע ל"ב אמות על ל"ב אמות והירק נטוע בנקודת אמצעיתו כשנעגל בתוכו עגול יהיה הקיפו בללעות המרובע ויהיה אלכסונו ל"ב אמות, יתקדש העיגול כולו שהוא שש עשרה אמה לכל רוח מן הירק. והנה אם הגפנים נטועות: על ארבע ארבע – פירוש שיש זין כל שורה ושורה ד"א והפרשנו מזה הכרם מרובע ל"ב על ל"ב, יהיה המרובע ט' שורות אורך על ט' שורות רוחב ויפול מהן בתוך העיגול שבעה שורות אורך על שבעה שורות רוחב ובכל שורה ז' גפנים שהם מ"ט גפנים יאלו מהן ד' בזויות חוץ לעיגול וישארו בתוך העיגול ארבעים וחמש גפנים וזו אורתה. וכתב הרא"ש ז"ל ק"ל אמאי אין נאסרין עוד בכל שורה סביב אלל השבע שורות האמצעיות שבשורה מד' רוחות כי עומדין בתוך שש עשרה אמה של גפן האמצעי נמצא אוסר מ"ט גפנים. וי"ל שד' רוחות (נ"ל אמות) שבין גפן לגפן היינו בלל עיקר הגפנים נמצא שעם הגפנים יש יותר משש עשרה ע"כ. וכשהיה נטועה על: חמשה חמשה – יחקקנו מרובע מל"ב על ל"ב יפול בתוך המרובע שבע שורות אורך על שבע שורות רוחב ויקח אמה משורה שמינית מאלו ואמה משורה תשיעית מאלו. וכן קו העגול שאלכסונה שלשים ושתים יולל חוץ מן השבע שורות אמה לכל רוח, מפני שהשבע שורות יש ביניהם ששה מרחקים בכל מרחק חמש אמות ואנו לריכין ל"ב ויהיה מרחק זין קו העגולה וזין קו השורה הסמוכה לו חוץ למרובע ארבע אמות וזה אורתה. והנה הגפנים הנכנסים בעגולה ל"ז גפנים בלבד והנה כיון שלא נשאר זין אלכסון העגולה וזין השורה הסמוכה לו מבחוץ אלל ארבע אמות והוא שיעור עבודת הכרם, לפי שהשיעור ממומאס ראינו כאילו העגולה נמשכה עד שהגיעה לשורות

חק לישראל – פרשת אחרי מות יום א'

זויותיו, ויולא האלכסון מללעות המרובע שיס צו חמש על חמש שתי אמות לכל רוח, נשאר צין קנה האלכסון וצין שורה החיטונה הסמוכה לה חמש אמות ומפני זה לא משכנו האלכסון לשורות החיטונה, ומנין הגפנים הנמצאים כ"א ולורתה כמו הלורה הקודמת בשינוי ז' במקום ו' וכו'. זהו מה שפי' הרמב"ם ז"ל על משנה זו בקיור דבריו כל האפשי. ולפי שראיתי אחד מהחכמים הקדמונים שכתב על זה הפירוש הן הן הדברים שנאמרו למשה וג"כ הרא"ש ז"ל הסכים לזה הפירוש ודחה פי' ה"ר שמשון ז"ל לא הוזקתי לכתוב פירוש ה"ר שמשון ז"ל על משנה זו:

(ו) הַרוּאָה יָרַק בְּפָרֶם, וְאָמַר בְּשֵׁאגֵיעַ לוֹ אֶלְקָטָנוּ, מִתָּר. בְּשֵׁאחֹזֵר אֶלְקָטָנוּ, אִם הוֹסִיף בְּמֵאֲתָיִם, אָסוּר:

או מין של תבואה זו מן המחוזר בכמה זמן יבש שלא תשאר בו ליחה, הגע עצמך שיבש במאה שעה אם נשתהא צרף חצי שעה משהגיע לו ולא לקטו הרי הוסף מאתים ואסור, שכשם שהוא יבש מלחותו בכל חצי שעה חלק ממאתים כשהוא בתלוש, כך מוסף בחצי שעה חלק ממאתים כשהוא במחוזר:

(ז) הָיָה עוֹבֵר בְּפָרֶם וְנָפְלוּ מִפָּנָיו זָרְעִים, או שִׁיְצָאוּ עִם הַזְּבָלִים או עִם הַפִּיִּם, הַזֹּרֵעַ וְסִעְרָתוֹ הָרוּחַ לְאַחֲרָיו, מִתָּר. סִעְרָתוֹ הָרוּחַ לְפָנָיו, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִם עֲשִׂיבִים, יוֹפֵךְ. וְאִם אָבִיב, יִנְפֵץ. וְאִם הִבִּיֵּא דָגוּ, תִּדְלַק:

הכרס: ולפניו אסור – אם סיערתו הרוח לפניו וראה אסור: כיצד יעשה אם עשבים יופך – יחרוש ויהפך שרשי העשבים ושוב לא ילמחו: אם אביב – שכבר למח הזרע אלא שלא הביא שלישי: ינפץ – הזרע מן השיבולת וההשין מותרין והדגן אסור: ואם הביאה דגן תדלק – והכל אסור:

(ח) הַמְקִיִּים קוֹצִים בְּפָרֶם, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, קֹדֵשׁ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, לֹא קֹדֵשׁ, אֶלָּא דָּבָר שֶׁכְּמוֹהוּ מְקִימִין. הָאִירוֹס וְהַקְּסוּם וְשׁוֹשְׁנַת הַמְּלֶכֶת וְכָל מִינֵי זָרְעִים, אֵינָן בְּלָאִים בְּפָרֶם. הַקְּנָבוֹס, רַבִּי טְרִפּוֹן אוֹמֵר, אֵינּוּ בְּלָאִים. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, בְּלָאִים. וְהַקְּנָרֵס, בְּלָאִים בְּפָרֶם:

ושתיים אמות יולא קו העגולה מכל שורה החיטונה אמה אחת ומנין הגפנים שבתוך העגולה הרבעה ועשרים וזה לורתה. ולא משכנו האלכסון עד שיגיע בד' שורות החיטונות שאכל העיגול כמו שעשינו בחמש על חמש, מפני שנשאר צין קנה האלכסון וצין שורה הסמוכה לו חמש אמות, ואפילו נראה כאילו העגולה מלאה ירק ישאר בינה וצין השורות החיטוניות יותר ממה שצריך לעבודת הכרס בתוספת אמה, וע"כ לא הוספנו ברוחב העגולה כלום. ואם יהיה נטוע: על שבע שבע – ונפריש מן הכרס עגולה שאלכסונה שלשים ושתיים אמות, יפלו בתוך העגולה חמש שורות אורך על חמש רוחב חוץ מד'

רע"ב – (ו) כשאגיע לו – אע"פ שהוסף מאתים עד שלא הגיע לו מותר, מאחר שאינו מתעלל בכלאים, אבל כשאחזור אסור משום דנתעלל ונתייאש, ודכוותה גבי מחילת הכרס שנפרכה דכשנתייאש ולא גדרה קדש, אבל לא נתייאש שמתעסק כל שעה לגדור ולא הספיק עד שהוסף מאתים לא קדש. וכיולד משערין אם הוסף מאתים, רואים כשחותכים ירק זה

רע"ב – (ז) עם הזבלים או עם המים – כשמזבל כרמו או כשפותח אמת המים להשקות הכרם פעמים יס עמהם זרעים, וכל הני שלא בכוונה נזרעו שרי, ללא תזרע כרמך בכוונה משמע: סיערתו הרוח – שהיה עומד בשדה וזרע והוליכה רוח סערה את הזרע בכרס: לאחריו מותר – לשלל בכוונה היה ולא ראה שהולך הרוח את הזרע לתוך

חק לישראל – פרשת אחרי מות יום א'

וקורין לו צערצ"י סוסנצ"ר: והקיסוס – אדר"א בלע"ז שמדלין אותו על החנויות ועל החלונות: וששנת המלך – רוז"ן בלע"ז: וכל מיני זרעים אינן כלאים בכרם – מן התורה אצל מדרבנן הוו כלאים להכי מוכח במנחות 71 טו: קנבוס – קנאפ"ז בלע"ז וצערצ"י קינ"ב: וחכ"א כלאים. והלכה כחכמים: הקנבוס – צערצ"י כרפ"ש ובלע"ז קרד"ז והוא דרדר האמור בתורה (בראשית ג) וקוץ ודרדר תלמיח לך:

רע"ב – (ח) רבי אליעזר אומר קדש – סכן צערצ"א מקיימין קוליס בכרם כדי שירעו גמליהם, ומאחר שמהקלל בני אדם מקיימים אותם בצדוניהם הוו כלאים בכל מקום, דשפיר קרינן בו אשך תזרע למשמע מה שצ"א נוהגים לזרוע ורוליס בקיומן: לא קדש אלא דבר שזממוהו מקיימים – באותו מקום כגון קוליס צערצ"א לפי שלשם מקיימים אותם, אצל ששאר מקומות שאין מקיימין אותן מותר. והלכה כחכמים: האירוס – מין ירק שעליו רחצים ונותנין אותו בתצטיל

גמרא – ברכות דף כו' ע"ב

איתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמד פינחס ויפלל יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה שנאמר תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילך שם ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי מפני מה אמרו תפלת השחר עד חצות שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד חצות ורבי יהודה אומר עד ארבע שעות שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד ארבע שעות ומפני מה אמרו תפלת המנחה עד הערב שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד פלג המנחה ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלילה ומפני מה אמרו של מוספין כל היום שהרי קרבן של מוספין קרב כל היום רבי יהודה אומר עד שבע שעות שהרי קרבן מוסף קרב והולך עד שבע שעות:

רש"י על הגמרא

עולות: ופדרים – של שאר קרבנות, שזרק דמן קודם שקיעת החמה, קרבין כל הלילה וכנגדן תקנו תפלת ערבית:

כנגד תמידים תקנום – אנשי כנסת הגדולה: רבי יהודה – סבירא ליה שאין תמיד של שחר קרב אלא עד ארבע שעות: אצרים – של

חק לישראל – פרשת אחרי מות יום א'

זוהר – אחרי מות דף סז ע"א

תאנא, מכל חטאתיכם לפני יי, בין דכתיב מכל חטאתיכם, אמאי לפני יי.
אלא אמר רבי יצחק, לפני יי ממש:

דתניא, מרישא דירחא ספרין פתיחין, ודייני דיינין. בכל יומא ויומא בתי
דינין אתמסרון, לאתפתחא בדינא, עד ההוא יומא דאקרי תשעה לירחא.
בההוא יומא, סלקין דינין בלהו למארי דדינא, ומתקני כורסייא עלאה
דרחמי, למלכא קדישא. בההוא יומא בעאן ישראל לתתא, למחדי בחדוותא
לקדמות מאריהון, דזמין ליומא אחרא, למיתב עלייהו בכורסייא קדישא
דרחמי, בכורסייא דוותרנותא:

וכל אינון ספרין דפתיחין קמיה, וכתביבין קמיה כל אינון חובין, הוא מזכי
לון, ומדפי לון מפלהו, הדא הוא דכתיב מכל חטאתיכם לפני יי תטהרו.
לפני יי ממש, אינון דאמרי קרא, עד הכא אמרין, ולא יתיר. ולית רשו
לאחרא דלימא תטהרו, אלא כהנא רבא, דפלח פולחנא, וקטר שמא קדישא
בפומיה, וכד הוה אתקטר ומתברך בפומיה, ההוא קלא נחית ובטש ביה,
ואתנהיר מלה בפומיה דכהנא, ואומר תטהרו. פלח פולחנא, ומתברכין כל
אינון עלאין דאשתארו:

ולבתר אסחי גופיה, וקדש ידוי, לאעלא בפולחנא אחרא קדישא. עד
דיתבון למיעל לאתר אחרא עלאה, קדישא מפלא. ג' שורין סחרין ליה,
כהני אחוי, וליואי, ומכל שאר עמא פלהו. (ברכאן קמיה) זקפין ידן עליה
בעלותא וקטרא דהבא זקפא ברגליה. נטיל ג' פסיען, ובלהו קיימין
בקיימייהו, ולא נטלין בתריה (הוה אקטיר קטורת):

נטיל ג' פסיען אחרו, (רשימא בלבא) אסחר לדוכתיה. נטיל ג' פסיען, אסתים
עייניו, ואתקטר לעילא. עאל לאתר דעאל, שמע קול גדפי דכרוביאי
מזמרון, ואקישן גדפין פרישאן לעילא. הוה אקטיר קטורת, משתכבא קול
גדפייהו ובלחישו אתדבקו:

אי כהנא זכי, דהא לעילא בחידו אשתכח, אוף הכא בההיא שעתא נפיק
רעוא דנהורא, מתבסמא מריחין דטורי אפרסמונא דכיא דלעילא, ואזלא
בכל ההוא אתר, אעיל ריחא בתרי נוקבי דחוטמיה, ואתיישבא לבא. בדין
כלא הוא בלחישו, ופטר לא אשתכח תמן. פתח כהנא פומיה בעלותא
ברעותא בחדוותא, וצלי עלותיה:

בתר דסיים, זקפין כרוביאי כמלקדמין גדפייהו, ומזמרון. בדין ידע כהנא
דרעותא הוה, ועידן חדוותא לכלא, ועמא ידעין דאתקבל עלותיה, כמה
דכתיב, (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם בשנים כשולג ילבינו. והוא תב לאחוריה,
וצלי עלותיה. זכאה חולקיה דכהנא, דהא על ידוי חידו על חידו אשתכח

חק לישראל – פרשת אחרי מות יום א'

ההוא יומא לעילא ותתא, על ההיא שעתיא קתיב, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעַם
שֶׁכָּבָה לוֹ, אַשְׁרֵי הָעַם שֶׁיֵּי אֱלֹהָיו:

הלכה – הרמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כב'

(ה) וכן אין מוסרין תינוק ישראל לכותי ללמדו ספר וללמדו אומנות מפני שכולן חשודין על משכב זכור ואין מעמידין בהמה בפונדקיות של כותים ואפילו זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות:

(ו) ואין מוסרין בהמה חיה ועוף לרועה כותי אפילו זכרים לכותים ונקבות לכותית מפני שכולן חשודין על הרבעת בהמה וכבר ביארנו שהן אסורין בזכור ובהמה ונאמר ולפני עור לא תתן מכשול:

(ז) ומפני מה אין מוסרין בהמה נקבה לכותית מפני שכולן בחזקת נואפים וכשיבוא הנואף לשכב עם הכותית זו אפשר שלא ימצאנה וישכב עם הבהמה או אפילו ימצאנה ישכב עם הבהמה:

לע"נ

זאב חיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה
בת שמחה, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.